

Seksualitet

Overvej inden læsning

- Hvad er seksualitet?
- Hvad kendetegner henholdsvis børns og voksnes seksualitet?
- Hvordan kan man beskrive henholdsvis seksualitet og seksuel orientering?

Intro

Seksualitet er en del af alle menneskers udvikling, trivsel og dannelse, og derfor er det også relevant i skolens arbejde og hverdag - ikke mindst i seksualundervisningen.

Det er ikke først, når vi fylder 14 (eller 15 eller 16), at vi vågner en morgen, og er blevet til seksuelle væsener. Udviklingen sker fra vi undfanges. Vi ser, at børn leger og lærer med afsæt i kroppen, og har en helt naturlig nysgerrighed på krop, følelser og reproduktion. Børns seksualitet kommer til udtryk på forskellige måder på forskellige alderstrin, og den adskiller sig markant fra den voksnes seksualitet, for den er sansebaseret, diffus og ikke-rettet mod nogen eller noget.

Hos mindre børn er seksualitet lystbetonet. Det er lyst til at mærke lyst - at noget føles dejligt, at det kilder og stimulerer barnets sanser. Seksualiteten kommer ikke til udtryk som noget organiseret, centreret eller rettet mod et specifikt køn, men har derimod en diffus karakter. Mindre børn vil fx typisk nyde at være nøgne, at undersøge og udforske sig selv og har også mulighed for at opleve genital nydelse – men sjældent som en bevidst eller planlagt handling. Ofte vil det være en tilfældig eller spontan handling fx i forbindelse med bleskift eller bad.

Børnehavebarnets seksualitet handler på den ene side om den viden, de begynder at erhverve sig, og på den anden side om den seksuelle adfærd, de udviser. Børnehavebørn har forstået, at der er forskel på køn, og typisk vil de i en periode være meget optagede af det og fortælle, hvordan det konkret viser sig hos piger og hos drenge. Børnehavebørn stimulerer sig selv af lyst og leger også seksuelle lege med jævnaldrende eller søskende, hvor de undersøger og udforsker hinanden.

Skolebørns seksuelle adfærd og lege adskiller sig fra de mindre børns ved i langt højere grad at være skjult for de voksne. Generthed, kendskab til normer, kultur og blufærdighed omkring kroppen og dens funktioner øges i takt med, at puberteten nærmer sig. Sproget kan ligeledes blive mere seksualiseret, og interessen for formidlingen af sex i medierne er stigende. Bevidstheden om kroppens forandringer medvirker til at forstærke seksualitetens betydning, og store børn/unge begynder at rette opmærksomheden ud i verden og begynder at forelske sig

Seksuel sundhed og trivsel

Seksuel trivsel og sundhed kan påvirke den generelle sundhed og trivsel, og den generelle sundhed og trivsel kan påvirke den seksuelle sundhed og trivsel. Og seksualitet er langt bredere og mere mangfoldig, end hvad vi ofte tillægger ordet. Det ses i WHO's definition på seksualitet:

”Seksualitet er en integreret del af ethvert menneskes personlighed. Den er et basalt behov og et aspekt af det at være menneske, som ikke kan adskilles fra andre aspekter i livet. Seksualitet er ikke synonymt med samleje. Det handler ikke om, hvorvidt vi har orgasme eller ej, og endelig er det ikke

summen af vores erotiske liv. Dette kan være en del af vores seksualitet, men behøver ikke at være det. Seksualitet er så meget mere. Det er hvad der driver os til at søge efter kærlighed, varme og intimitet. Den bliver udtrykt i den måde, vi føler, bevæger os på, rører ved og bliver rørt ved. Det er lige så meget dette at være sensuel, som at være seksuel. Seksualitet har indflydelse på vore tanker, følelser, handlinger og samhandlinger, og derved på vores mentale og fysiske helse. Og da helse er en fundamental menneskeret, så må seksuel helse også være en menneskeret.”

Ifølge WHO's definition har alle mennesker en seksualitet, men seksualitet kommer forskelligt til udtryk hos alle mennesker, og kan have en større eller en mindre betydning. 90% af voksne danskere angiver, at det er vigtigt, meget vigtigt eller særdeles vigtigt at have et godt sexliv. Men der er hele 19% i aldersgruppen 15-24-årige, som ikke har oplevet seksuelle behov indenfor det seneste år.¹ En mindre andel af disse definerer sig som aseksuelle, hvilket betyder, at de ikke oplever at have seksuel lyst. Seksualundervisningen skal kunne rumme alle disse seksuelle udtryksformer og behov, og vi skal som undervisere passe på med at antage, at alle unge har en stor sexlyst og et aktivt seksualliv.

Reproduktion og lyst

Tidligere så man på seksualitet som et spørgsmål om biologiske drifter med et mål om reproduktion. Det har igennem historien været anset som syndigt og forkert at have sex med andre formål end reproduktion, og særligt pigers/kvindes seksualitet har været – og er stadig i nogle kontekster – forbundet med kontrol, skyld og skam. Med bl.a. udbredelsen af hormonel prævention og kunstig befrugtning er fokus skiftet fra reproduktion til seksualitetens lystfyldte sider. Selvom reproduktion selvfølgelig stadig fylder meget for mange mennesker.² Det kan være en god idé i seksualundervisningen delvist at adskille reproduktion og sex tematisk, da en tæt sammenkobling nemt kommer til at reducere sex til et spørgsmål om at få børn.

Flydende seksualitet

I dag ser man fagligt på seksualitet i et bio-psyko-socialt og kulturelt perspektiv, og anerkender dermed, at seksualitet er meget mere end biologi.³ Seksualitet er både følelser, adfærd og fantasi, og seksualiteten anses som en foranderlig og flydende størrelse, der kan ændre karakter og udtryk gennem hele livet og i forskellige relationer og kontekster.

En vigtig tendens som seksualitetsforskningen peger på er, at seksuel *adfærd*, seksuel *fantasi* og seksuel *identitet* ikke nødvendigvis er overensstemmende. Det vi *gør*, det vi *oplever* og det vi *er*, er altså tre forskellige ting.⁴ Det betyder f.eks., at unge som er eksplicit seksualiseret i deres udtryk og selvforståelse, ikke nødvendigvis har erfaringer med sex. Eller, at unge sagtens kan definere sig som heteroseksuelle, samtidig med at de fantasier om eller har sex med eget køn.

LGBTQ+

Seksualitet bliver ofte brugt synonymt med seksuel orientering, altså det eller de køn, som man orienterer sig mod i forhold til seksuel lyst og/eller romantisk kærlighed. LGBTQ+ står for Lesbisk, Gay (bøsse), Biseksuel og Transkønnet.⁵ Plusset repræsenterer alle øvrige seksuelle orienteringer og

¹ Projekt Sexus, 2019.

² Graugaard, Giraldi og Møhl (red.), s. 51.

³ Ibid, s. 44.

⁴ Graugaard, 2010.

⁵ En transperson er en person hvis fødselskøn divergerer med det køn, man oplever sig som, hvorimod en cis-person er en person, hvis fødselskøn stemmer overens med det køn, man oplever sig som.

kønsidentiteter såsom interkønnet, asexuel, queer, panseksuel m.v. I LGBT+ Danmarks omfattende ordbog, kan du finde en komplet liste over kategorier og betegnelser, der indgår i LGBTQ+.⁶

Mangfoldighed i klassen

Seksualitet ser forskellig ud for forskellige mennesker, og derfor kan man ikke basere undervisningen på egne antagelser eller erfaringer. Hvis man skal favne den mangfoldighed, som er i en klasse med 25 elever, er man nødt til at basere undervisningen på en antagelse om, at alle seksuelle præferencer potentielt er repræsenteret. Dette skal selvfølgelig afstemmes med klassetrin og den konkrete klasse. Det vil sige, at hvis man f.eks. underviser en 8. kl. om sex, kærlighed, forelskelse, parforhold m.v., så vil der potentielt være elever til stede, som:

- Har mange forskellige erfaringer, fantasier og seksuelle tændingsmønstre.⁷
- Ikke har erfaringer med sex.
- Har set porno – dette gælder stort set alle elever i udskoling.
- Er både hetero- homo- og biseksuelle, også selvom de ikke er åbne om det.
- Ikke oplever lyst til sex eller romantisk tiltrækning.
- Oplever skyld, skam, forbud og kontrol i forhold til deres seksualitet og sexliv.

Spørgsmål til refleksion

- Hvordan vil du undervise om sex, hvis du adskiller reproduktion fra de lystfyldte sider af sexlivet? Hvad er vigtigt at lægge vægt på?
- Hvorfor er seksualitet et vigtigt emne - også i skolen?
- Hvad vil du gøre for at repræsentere en bred mangfoldighed af lyster, præferencer og praksisser i din undervisning? Hvad tror du bliver svært?

Til videre læsning

- Frisch, Morten; Moseholm, Ellen, Bernhard Andresen, Josefine og Graugaard, Christian (2019): *Sex i Danmark. Nøgletal fra projekt Sexus 2017-2018*, Statens seruminstitut og Aalborg universitet.
- Graugaard, Christian (2010): *Vokseværker – et signalement af unge danskeres seksuelle liv*, Psyke og Logos nr. 31.
- Graugaard, C., Giraldi, A. og Møhl, B. (2019): *Sexologi. Faglige perspektiver på seksualitet*, Munksgaard.
- Roien, Line, Graugaard, Christian og Simovska, Venka (red.) (2018): *Seksualitet, skole og samfund. Kritiske perspektiver på seksualundervisning*, Hans Reitzels Forlag.
- Stevnhøj, Anna Louise (2016): *Må vi lege doktor? Håndbog i børns seksualitet fra 0 til 12 år*, Fagl's Forlag.

Links og materialer

⁶ <https://lgbt.dk/ordbog/>

⁷ Prøv fx at søge på "oralsex", "gruppesex", "SM" eller "fetisch" på Sexlinien.dk og se hvor mange spørgsmål, der er stillet af unge i denne aldersgruppe.

Sex & Samfunds underviserportal: www.sexogsamfund.dk
www.sexlinien.dk

Børns Vilkår. Analysenotat om henvendelser til Børnetelefonen omhandlende kønsidentitet og seksuel orientering. 2021:
<https://bornsvilkar.dk/nyheder/flere-samtaler-paa-boernetelefonen-om-koensidentitet-og-seksuel-orientering/>

EMU: Undervisningsministeriets materialer og ressourcer til at arbejde med LGBTI+ i skolen:
<https://emu.dk/grundskole/sundheds-og-seksualundervisning-og-familiekundskab/koen-krop-og-seksualitet/materialer>

LGBT Danmark. (2016). *Online LGBTQ+ ordbog – komplet begrebsliste*. Lokaliseret 13/05-2021 på:
<http://lgbt.dk/online-lgbt-ordbog-komplet-begrebsliste/>

Zeuthen, Katrine: <http://seksualitetibarndommen.dk/>